

Considerable Conviction

פרשת לך - לך תשפ"ו

GENESIS

PARASHAS LECH LECHA

15 / 1-9

2

Artscroll - Chumash

¹ After these events, the word of HASHEM came to Abram in a vision, saying, "Fear not, Abram, I am a shield for you; your reward is very great."

² And Abram said, "My Lord, HASHEM/ELOHIM: What can You give me seeing that I go childless, and the steward of my house is the Damascene Eliezer?"

³ Then Abram said, "See, to me You have given no offspring; and see, my steward inherits me..."

⁴ Suddenly, the word of HASHEM came to him, saying: "That one will not inherit you. Only him that shall come forth from within you shall inherit you." ⁵ And He took him outside, and said, "Gaze, now, toward the Heavens, and count the stars if you are able to count them!" And He said to him, "So shall your offspring be!" And he trusted in HASHEM, and He reckoned it to him as righteousness.

6. והאמן בה' — And he trusted in HASHEM. This unswerving faith had been part of Abraham for a long time. Had the meaning been that he began to trust from that moment on, the Hebrew would have read וַיֵּאֱמָן בַּה' (Ibn Caspi). Rather, the sense of the verse is that Abraham submitted himself totally to God, placing in Him his total confidence and seeking all his guidance and attitudes in God's teachings (R' Hirsch).

פרשת לך - עמק הפרשה

3

Eliel Y. R. Belsky

We mentioned previously that Avraham Avinu brought the world to the awareness of Hashem through acts of kindness. Let us now turn our attention to understanding the emunah, the faith of the first Patriarch, by analyzing the above possuk.

Rashi explains that the verse is describing Hashem's appreciation of Avraham's faith. "And he believed in Hashem; he did not ask Hashem for a sign that Hashem would fulfill His promise to give him a son... And He regarded it as righteousness for him; HaKadosh Baruch Hu reckoned the faith Avram placed in Him in his merit and as righteousness for him."

However, what would have been the alternative to Avraham's belief in Hashem? He either believes or he does not. There is nothing

in between the two options. Any lack of belief is a clear expression of heresy. The Ramban (Bereishis 15:6) puts it this way:

I do not understand the nature of this zechus. Why should Avraham not believe in the trustworthy God, when he is His prophet and 'God is no man that He should lie' (Bamidbar 23:19)? How could Avraham, who so believed in Hashem that he was ready to slaughter his only beloved son [on Divine command], and passed many other tests [of faith], not believe the good tidings [that his offspring should be plentiful]?

והתמיהה גדולה, מה ראתה התורה לציין את המעלה הגדולה של אברהם אבינו בהיותו "בעל אמונה" שבעבורה זכה להפקד בן, הרי אברהם אבינו שהכיר את בוראו בגיל שלש, אברהם אבינו שנחנך בעשרה נסיונות, ועם כל זאת אברהם אינו מהרהר אחר מדותיו והנהגתו של הקב"ה, היעלה על הדעת שכשמתבשר שיוולד לו בן לא יאמין בהקב"ה.

משה

לך לך

חיי

5

פו

ט' והאמן בה' ויחשבה לו צדקה

(טו, ו). ובתרגום אונקלוס

והחשבה לה לזכו. יש להבין מפני מה

אמר הכתוב עתה שאמונת אברהם בה'

נחשב לו לצדקה, הלא מאז ומעולם

האמן אברהם בהקב"ה, ועד עתה לא

מצינו שכתבה התורה בשבחו של

אברהם ולהפליג מעלת אמונתו בה'.

ומה נשתנה עכשיו שהפליג הכתוב

במעלת אמונתו.

8

However, to put one's faith in the words of another is never expressed as אמן - אמן - as in אמן - אמן (Shemos 4:1).

אמן is not merely theoretical faith, the subordination of one's own mind to the mind of another. Rather, אמן means: to rely upon God, in theory and in practice; to take strength in Him and to follow Him. Similarly, the verb אמן in the קל has a primarily practical denotation. Compare אמן (Shir Ha-Shirim 7:2); thus the Rabbinic term אמן (craftsman, artisan). An אמן is an educator who shapes the minds of his students. אמן: education. אמן, then, means not simply to be firm, but to make firm, to give shape and form to amorphous matter.

Thus, אמן means to put one's trust in God; to be in God's hand like clay in the potter's hand. A אמן casts his burden on God; God is his Fashioner and Educator, Supporter and Guide. In short, a אמן entrusts himself entirely to God.

2

R. Hirsch

356

אמונה as a result of the immediately preceding Words of God. However, it says: אמן. Avraham's whole life had been lived אמן. Through the very Name יד by which he had addressed God (above, v. 2), he had expressed his complete אמונה. Now (v. 5) he was privileged to hear from God's אמן about the destiny of his people. Thus he was given new opportunity to act and live אמן.

אמונה is the essence of Judaism; but to define אמונה as "belief" is to empty the term of its true content. Belief is an act of the mind, sometimes only an opinion. Every believer thinks his beliefs are true, based on the reasoning and assurances of someone else. Nowadays, religion is identified with belief, and belief is thought to be the essence of religion. A religious person believes in principles that cannot be grasped by the intellect. Thus, religion has been divorced from life and converted into a catechism of doctrines, a system of faith-slogans, required for admission to the hereafter.

the commitment. But people who are already committed have a different challenge regarding emunah.

The struggle of the person who is already a "believer" is a much deeper emotional struggle.

✱ A person naturally and instinctively craves stability and surety. We are physical beings who are part of a natural order. Nature is first and foremost "regular." The laws of nature are immutable, and events occur with clockwork regularity. Day turns to night, and night turns to day; seasons come and seasons go.

✱ Emunah demands that we live a life that is inherently irregular. We are constantly measured and tested, and HaShem responds to our deeds and misdeeds. We are challenged with events that may be difficult in order that we develop further. The ultimate test of emunah, then, is to leave the comfort zone of nature and the natural. It requires sacrificing this primal instinct for a chance to grow out of that confinement.

✱ Emunah is the faculty that moves a person to look beyond the comfort zone of "as is." The *Chazon Ish* writes at the beginning of *Emunah U'bitachon* that "On a quiet night when everything is quiet and settled, a person's soul throbs and yearns for something more. It prods him to seek and search." He describes that emotion in extraordinarily beautiful terms.

11 On the other extreme, worshippers of *avodah zarah* see the various elements of the world as they are materially. The fact that they cannot relate to the intangible and ethereal is not only an intellectual deficiency; it is an emotional resistance as well. If it is beyond me, it is not in my grasp. In other words, the idol worshipper relies on classic natural cause and effect, inherent in the physical world only, while the *baal emunah* recognizes that there are myriad possibilities beyond what the eyes appear to see and what the facts appear to predict.

Thus, the first test to Avraham is "*lech lecha*." "Go from the land ... to the land that I will show you."⁶ Rashi there explains that HaShem did not tell him where He was taking him in order to "reward" him for every step of the way! Rashi is in effect describing the true nature of emunah. If a person at least knows where he is going, there is some sense of the "comfortably known."

✱ But when every step carries a question mark of "to where," then only a person who senses that he is walking alongside HaShem can make the journey into that unknown.

12

This description of *emunah* is what HaShem revealed to Moshe when he asked, "And if they ask me for Your name, what shall I tell them?"⁸ HaShem replied, "*Ehkieh* (I will be)." The *Midrash Osiyos D'rebbi Akiva* explains this name as follows: "With *emunah*, I created the world; with *emunah*, I guide the world; and with *emunah*, I will renew the world." This *Midrash* is extraordinarily cryptic. What does it mean "With *emunah*, I created the world?" And how does all this fit into the name *Ehkieh*?

The answer is that *Ehkieh* is the understanding that HaShem has not defaulted to a regular and natural order. "I will be" means that the things to come are not continuations of what is, but rather something new and very possibly unanticipated. There is an ongoing *hashgachah* whereby HaShem keeps revealing Himself and leading us anew each step of the way.

הנהגה על הבטחת הורע לא שאל לו אות, והענין, כי האמונה שלו עצמה, כפי שנאמר עליו "והאמין בה", היא גופא ה"אות" הכי גדול, כזאת היא טיבה וסגולתה של אמונה. אנהו אין מבינים כל ענין גדולה ועומק מדתה של אמונה, ולאזה מקום היא מגעה, אנהו סוברים כי ענין אמונה, היינו ענין של בירורים, ענין של ידיעה בעלמא, נוכח הוא במציאותו ית', ונותן אמונתו בו, לא באמונה שכזאת התורה מדברת, שהרי על אמונה ישראל בה' נאמר "וירא ישראל את ה' הגדולה אשר עשה ה' במצרים", — הנה שעניניהם ראו ברור את היד הגדולה.

ולא חסר להם כלום בידיעת ה', ואעפ"כ לא עלו למדרגת מאמינים כי אם אחרי — "ויראו העם את ה'", — רק אחרי שבאו במדת היראה השלמה קרא עליהם הכתוב — "ויאמינו בה", ולא קודם, ועל נח אמרו כי היה מקטני אמונה, וכיצד שייך לומר שנביא ה' לא יאמין חלילה במציאותו ית', אלא שלא בבירורים ספקות עסקינו, חלילה מזה, אלא האמונה היא "ה' דבקות בו ית', שהוא מאמין בו ומתדבק בו ית' באמונתו" (לשון המהר"ל ז"ל בספרו תפארת ישראל פרק נה, ועיין בהקדמה לס' דח"מ חלק ג'), המאמין האמיתי, הנה בזה שהוא מאמין שם הוא, כשאמונתו חזקה בו ית' הוא נעשה דבק בו ית', סוד האמונה הוא שהנה כבר כלאחר המעשה, מי שמאמין הנה אצלו כבר הכל עשוי, כבר אצלו כ"מונה בקופסא", המאמין בעוה"ב הנה יש לו העוה"ב, "יציאת הדבר אל הפועל" הכי גדולה היא אמונה עצמה, הדבר שאברהם האמין בו, כבר היה נכון וקים ובא לעולם, הנה בהבטחת ה' על הורע שבה האמין צדק, באמונתו זו כבר היה הכל כלאחר המעשה, ואין אחר המעשה כלום, ואין ישתנה ויתבטל חלילה, ודאי שאין צורך לאות, האמונה היא הנה האות הזה, אולם בירושת הארץ, הנה ידע אברהם את כל הדברים אשר בהם תלויה ועומדת ההבטחה, ושמה אמונתו לא הגיעה, ע"כ היה צריך לזה אות להאמין בקיום הדברים. (ועיין אריכות דברים בענין האמונה לעיל ז. ז.).

13

R' Yitzchak said: [Avraham] may be compared to someone who was passing from place to place and chanced upon a palace that was lit up (*dolekes*). He proclaimed, "Can it be that this palace has no leader?" The owner then stuck his head out and exclaimed, "I am the owner!"⁹

The usual meaning of "*dolekes*" is "lit up," as we have translated it. And it means that Avraham perceived a functioning world and recognized it as having a creator. This is certainly the simple meaning of this *Midrash*.

✱ But the *Chiddushei Harim*¹⁰ finds a deeper sense in this *Midrash*. *Dolekes* may be interpreted as "pursuing."¹¹ Thus, it means that Avraham saw a world that was in hot pursuit of the "beyond!" This is not a mere recognition of the facts in front of the person's nose, but rather an awareness that there is a beyond.

✱ And that is the *emunah* of Avraham, who pursued G-d beyond the natural order of the world, above what reality appeared to be, through uncertainty and lack of clarity. And this is the *emunah* that he has bequeathed to us, his progeny.

קנ

מרדכי

לד' (פס')

ברכת

פ

כשמסתיים כח הידיעה, כשהאופק מסתיר את הראייה, הרי אז בכוונת לראות מעבר לאופק, מעבר לכח ראייתך, ולדעת מעל לכל כח ידיעה, של הגיון או מסקנה.

אז נפתחים בפניך אופקים חדשים, ראייה בכושר מיוחד, המורעף מגבוה. חלא זהו כח האמונה.

אמונה היא יצירה מחודשת על ידי הבורא, הבאה לכסות מצבים או שדות ראייה אשר אינם ניתנים להראות או להוועד, על ידי אמצעים רגילים או כוחות ידועים. זהו כח מיוחד הנברא על ידי בורא עולם לצורך האדם, אשר בהשתמשות נאותה, מסוגל הוא לראות ולדעת את ה"מעבר" לראיה ולדיעה. כח זה ניתן לאדם בתנאי, שיביאו על עצמו, על ידי עמל, עבודה והשכלת בה' ובתורתו.

✱ משעשה האדם את כל המוטל עליו, וחביא על עצמו את האמונה — שוב אין מגבלה לראייתו ולדיעתו, להבנתו ולהגיונו.

HaShem created the world with *emunah*. This means that the natural order was not the purpose of creation. The purpose of creation was for people to attach themselves to HaShem via *emunah* — each step a new step led by HaShem.

17

30 / RAV WOLBE ON CHUMASH 2

only the most basic level of *emunah*. Here, the Torah is discussing a much greater level of *emunah*. Avraham believed in Hashem that he would bear children when all of nature belied such a possibility. He and his wife were well past their childbearing years, and moreover, *Chazal* tell us that Sarah was physically lacking the organs necessary to bear children! The scientific impossibility of Hashem's promise did not sway Avraham in the least from completely believing what he was told.

18

EINEI YISROEL

Normally, our belief in the existence of something we can see and touch is greater than our belief in something that has been promised to us. Avraham Avinu's *emunah* was so absolute that the word of Hashem was more real than what we call tangible reality. This is the highest level of *emunah* in Hashem.

This is borne out by *Akeidas Yitzchak*, the binding of Yitzchak. Avraham was promised "ko yehiyeh zar'acha, thus shall be your seed [as many as the stars]" (Bereishis 15:5). He knew he was going to have children. Twenty-five years later, the prophecy was fulfilled, and Yitzchak was born. "Ki b'Yitzchak yikare lecha zarah, For through Yitzchak you shall have seed." (21:12) At this point, Avraham Avinu no longer needed to have faith in Hashem's promise, for Yitzchak was a living, breathing testimony to its fulfillment. Yet, thirty-seven years later, Avraham Avinu received another prophetic vision, instructing him to bring his only son as a sacrifice, "ha'aleihu sham lolah, bring him up there as an elevation offering" (22:2). This should have created an impossible situation, for it contradicted the original promise that Yitzchak would be the progenitor of all Avraham Avinu's lineage.

However, Avraham Avinu was undaunted, even unconcerned by the command to slaughter his son. "Vayashkeim baboker, he arose

early in the morning," with alacrity to carry out Hashem's command. He was capable of this amazing resolve because he perceived the word of Hashem. His promise to give him children, as stronger and more tangible than the physical reality of his son Yitzchak.

This depth of *emunah* was beyond what was expected even from Avraham Avinu. It was an extraordinary level of righteousness for Avraham to have attained. For this reason Hashem considered his faith to be of special merit, *vayachsheveha lo tzedaka*.

19

R' Mont

6. והאמן ביה — And he trusted in Hashem. Abram had no children but he had faith in God's word promising him offspring as innumerable as the stars in heaven. He was ready to wait until God chose, never doubting His word. Indeed, he had to wait twenty-five years to have a child (the numerical value of the word ביה is twenty-five — *Baal HaTurim*). The sign of true belief in God is an unwavering confidence which steadfastly asserts itself despite disappointments, despite all the circumstances which seem to oppose the object of the belief. Hence God considers this act as a proof of piety (פרק ו').

משה

פרשת לך לך

אדה

רעו

ה' יקום לעולם ואי אפשר בשום אופן להיות בו שום פגם.

ומאחר שהכתוב בתורה, אי אפשר שיהא בו שום חלק, אף כל שהוא, של שקר ח"ו, אם כן התורה לא תעיד "והאמין" רק אם הגיע להמדרגה היותר גדולה ושלמה באמונה, אשר אי אפשר לבשר ודם להשיג יותר מזה, כל זמן שהוא מלוכש בגוף החמור, ואם יחסר חלק אחד משהו ממדרגה זאת, לא יעיד הכתוב "והאמין".

4 ואם כן אפשר שזהו כוונת הכתוב "והאמין בה", דהיינו שבזה הרגע הגיע לשלימות האמונה שאפשר להיות במציאות¹⁰⁰.

28

לבב

ספר בראשית

הגיון

מב

שאלה זאת נשאלה גם לא אחת בדרך אחרת: אם היינו עדים לנסיים גלויים וודא שכולם היו הופכים לעובדי ה', כך טוענים אחים טועים ורחוקים לא אחת!! אולם יש לזכור שעד גיל שבעים וחמש לא מוזכר כלל בתורה שהייתה לאברהם התגלות אלוהית. בזאת עדיפים אנו עליו, שיש לנו מסורות אבותינו, מסורות מרובות על התגלות אלוהית אל היצור האנושי. כמו כן, יש להדגיש שעד שהעני אברהם לשאול: "מה תיתן לי ואנוכי הולך ערירי" (טו, ב) היו לו שלש התגלויות אלוהיות (י"ב, ב, ז, י"ג, י"ד). ומעולם לא דרש אברהם שאינו צעיר כלל וכלל, פירעון של ההבטחה האלוהית. ישמעאל נולד בהיותו בן שמונים ושש, ויצחק בהיותו בן מאה, לומר לך שעברו עשרים וחמש שנה בין ההבטחה לבין קיומה; זהו מבחן האמונה, לא האמונה הערטיאלית, אלא הביטחון היום-יומי, שהבטחה אלוהית מתקיימת, למרות גילו ולמרות שעוברים יום ועוד יום, חודשים ושנים. לפי זה, אין דברים אלו הערה המתאימה לעיתוי זה, כי אם הבחנה אלוהית כללית המסכמת את חיינו של אברהם. אף אנו, לא אחת זוכים בהבטחה של אמונה עזה ברורה ובהירה, ולמרות זאת החיים התמידים שלנו לא תמיד מושפעים מאותם הבטחים. לסיכום, הולדת יצחק הינה תולדה של התהליך של אמונה (ט"ו, ה) ובטחון בדרגתו של אברהם והם הולידו ישועה ונס. כך גם בחייו של כל יחיד ויחיד, תהליך ארוך של התמודדות עם האמונה סופה להנחיל ישועה.

21

התורה

פרשת לך לך

קפ ט"ב

ומספרים על הבעש"ט שאמר, שאחרי כל המדרגות שהגיע, הוא מקיים את גזירת הבורא כמו פתי המאמין בה', כיון שדבר שמבינים אותו אין עליו בחירה ואין עליו נסיון, שהרי כבר מבינו ומשיגו, ולכן יש לכל אחד ואחד דברים שהוא עדיין לא מבין אותם, ועבודתו בזה להתגבר ולעבוד את השי"ת באמונה פשוטה, נטולת כל הבנה וזהשגה.

לכן, אפילו איש גדול כאברהם אבינו ע"ה, כשהאמין בה', חשב לו השי"ת לזכות שהתגבר על שכלו והיתה לו אמונה גדולה, ועבודת גדולה וחזקה זו שייכת לכל אחד ואחד, ואין שום אדם שיכול להפטר ממנה, בה תלויה כל מלחמת היצר ובה תלויה גדולתו של האדם, עד כמה מוכן הוא לעשות דברים מכת האמונה, בלי להבין טעמים ומקורם.

זהו שנאמר בפסוק: "כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעורייך, אהבת כלולתיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה" (ירמיה ב, ט), שאפילו שעברו כבר כל כך הרבה שנים מאז שהלכנו ישראל במדבר, השי"ת זוכר זאת תמיד. ללמדנו שעיקר עבודת השי"ת נעוצה בדברים שאין מבינים ועושים אותם מתוך אמונה פשוטה, רק מחמת שכך ציונו הבורא יתברך.

המצפון

פד פד

22 חכמת תמו

תכלית האדם להכיר את בוראו בכל רגע ורגע, לחדש את הכרת הלב ולקבל משמעות חדשה באמונה, לא להסיח דעת אפילו רגע אחד, האמונה היא כאויר לגוף, בכל רגע צריך לנשום אמונה, כל הסובב אותנו יכול להביא

להכרה חדשה בבורא ולשם כך נתנו המצות, האדם מסובב במצות תפילין ציצית ומזוזה, המצות שומרים על האדם שלא יסיה דעתו מהכרת בוראו, אם רגע אחד מפנה שכלו ולבנו מבוראו, מיד מתפרצים תשוקות ורצונות הבל, והאדם נופל כשבי דמיונות העוה"ז.

כתב הרמב"ן בסוף פרשת בא, ולפיכך אמרו היו זהיר במצוה קלה כבחמורה, שכולן חמורות וחביבות מאוד שכלל מעשה אדם מודה בהן לאלקיו, וכונת כל המצות שנאמין באלוקינו ונודה אליו שהוא בראנו והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין לעלוין תחתונים חפץ מלבד זה שידע האדם ויודה לאלוקיו שבראו, וכונת

והממות הקול בתפילות וכוונת בתי כנסיות וכות תפלת הרבים, זהו שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לאל שבראם והמציאם יאמרו לפניו בריותך אנחנו ע"כ.

כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבך לעשותו, ופי' הרב"ע ז"ל שכל המצות עיקרם הלב ויש מהם זכר בפה לחיזוק הלב, ויש מהם מעשה כדי שיוכרז בפה ע"כ, המצות כולן נתנו כדי להגיע להכרת הבורא שנאמין באלוקינו וזה כוונת היצירה כולה, תכלית הבריאה היא שיכירו וידעו כל יושבי תבל כי לך תכרע כל בוך תשבע כל לשון, על זה מתפללים אנו ברה"ת תן פחדך ה' אלוקינו על כל מעשיך ואימתך על כל מה שבראת, ובתפלת שבת מתפללים אנו אתה קדשת את יום השביעי לשמך.

טיב פרשת לך לך התורה קפא

התירוצ' בזה פשוט מאוד: יכול יהודי לדעת ש"ס ופוסקים, את כל התורה כולה, ואף להיות מהדר גדול במצוות, קלה כבחמורה ממש - אף על פי כן אין לו שייכות עם האמונה ואפילו טיפת אמונה אין לו!!

בדאי שאם ישאלוהו האם יש לו אמונה, יאמר בפה מלא שכן, אבל כשרק ינסו אותו מעט מן השמים, יראה בעצמו האם באמת סומך ווא על הקב"ה לגמרי ומסכים להנהגתו יתברך בשלימות, וכשיחבונן בכך יראה שהוא רחוק מהאמונה כרחוק מזרח ממערב.

כתב החזון איש על ענין הבטחון (בספר אמונה ובטחון - פרק ב) וז"ל: "נקל להיות בוטח בשעה שאין עיקר התפקיד של הבטחון, אך מה קשה להיות בוטח בשעת תפקידו באמת, נקל לשגר בפיו ובשפתיו את הבטחון, שהוא להלכה ולא למעשה, רק כמתענג על דמיונות מזהירים משמחים, ומרוב הימים הוא מטעה את עצמו ומטעה את אחרים, כי נמנם עלה על בני גילוי במידת הבטחון, ולאמיתת הדבר משמש במדה זו להטבת חלומות נעימים על העתיד הכמוס.

אמנם בזאת יבחן אם פיו ולבו שוין, האם בוטח הוא באמת או אך למד לשונו לצפצף בטחון, בטחון, ובבלו לא קוננה, כאשר נפגש במקרה הדורש בטחון, ואשר בשעה זו תפקידו של הבטחון לנהלו, החלימו ולרפאותו, האם בשעה הקשה הלזו פנה אל הבטחון, ויבטח בו, ודוק בשעה זו לא פנה אליו, ופנה אל רהבים ושטי כזב, אל אמצעים גוונים ותחבולות שוא", ע"כ לשונו הזהב של מרן החזו"א, ועיין שם שהארץ להביא דוגמאות מהחיים בענין זה.

מטרת קדושת יום השביעי היא לשמך להכיר שמו יתברך, וזה תכלית מעשה שמים וארץ, אין טעם אחר ביצירה אלא שידע האדם ויודה לאלוקיו שבראו, מה שפחות מכירים את הבורא יותר מתרחקת הבריאה מתכליתה, ומכיון שכך ברור הדבר שכל אחר צריך להשתדל לחדש בכל רגע את הכרתו בבוראו, הכרת שכל והכרת הלב, להכיר יותר ויותר וממילא להתקרב יותר ויותר לבורא, וכשם שאדם המכיר את רעהו כשם שמכיר יותר מתהדק הקשר ביניהם, כך בתוספת ההכרה בבורא מתהדק הקשר אליו יתברך.

ראיה לזה הביא הגרש"ז מהפסוק ויוצא אותו החוצה... וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם כה יהיה זרעך, והאמין בה' ויחשבה לו צדקה, ופרש"י הקב"ה חשבה לאברהם לזכות

ולצדקה על האמונה שהאמין בו ע"כ, וצ"ע הרי אברהם אבינו היה ראש המאמינים ומסר נפשו לכבשן האש עבור האמונה, וכי מה המיוחד בזה שהאמין בהבטחת הבורא, ועיין רמב"ן שם שעמד בזה.

כך הוא גם בענין האמונה. האדם רואה במציאות שכשעובד יש לו פרנסה, וכשאינו עובד אין לו פרנסה. כמו כן, כשאדם חולה הוא הולך לרופא, הרופא נותן לו תרופה והוא מתרפא על ידי נטילתה, ואם לא יטלנה לא תהיה לו רפואה. משום כך, מתנהג האדם ככופר ממש, שעובד כל היום כדי שתהיה לו פרנסה והולך לרופא כדי להתרפא. ולא עולה בדעתו לפנות אל השי"ת שהוא הו"ן ומפרנס לכל והוא הרופא כל בשר, להתפלל אליו ולסמוך עליו שיומן לו כל הנצרך לו מידו הרחבה.

כי לומר "אמונה, אמונה" כל אחד יכול, אבל לחיות את נקודת האמונה ממש, זו מדרגה גבוהה מאוד, כי היכן שנגמר השכל - שם מתחילה האמונה!

וידוע המעשה כאחד מתלמידי המגיד ממעזריטש, שישב אצל המגיד כמה חדשים רצופים, וכשחזר לביתו ושאל אותו חותנו מה השיג שם, ענה לו שהשיג שיש בורא לעולם, ואמר לו: זה גם השפחה יודעת, וקרא לשפחתו ושאלה וענתה בוראי שיש בורא לעולם. נענה התלמיד ואמר: היא אומרת שיש בורא עולם, אבל אני יודע ומרגיש שיש בורא עולם!

אם אמת הוא מה שאומר האדם על עצמו שיש לו אמתה אמיתית, לא היה יוצא לו אף פעם להקפיד על שום אדם, כי יודע הוא שהכל מאת הבורא יתברך, וכשיש לאדם אמונה, הריהו עושה רק את ההשתדלות הקטנה ביותר לפרנסתו, שעושה רק כדי לצאת ידי חובת ההשתדלות, וכל שאר היום הוא עוסק רק בתורה ועבודה, והאמת שהאדם יש לו אמונה הפוכה דהוא האמונה בעצמו, שהוא העושה וה' עוזר לו רק קצת, ולא להיפך שה' העושה הכל והאדם לא עושה אפילו אחוז מאחוז, שאין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה (חולין דף ז ע"ב).

שכמה שיבדוק האדם את עצמו יראה, שהעבודה על האמונה הוא לכל החיים ממש, וכל החיים אם יעבוד על זה אולי יזכה להגיע לאמונה, ולכן אמרה התורה על אברהם שזכה לאמונה והייתה לו לצדקה, שכל העולם הזה הוא סתירה גדולה לאמונה, ואין הרבה אנשים בעולם שיש להם אמונה מוחשית ממש, ולכן מדאברהם כן היה אדם כזה, לכן כתבה התורה עליו ויחשבה לו צדקה, וזה האמונה החזקה בעולם, הידיעה הזאת שהכל ממש עושה רק הבורא ממש, ולא בחינם נחשב הוא לו לאברהם לזכות ולצדקה מה שזכר לדאמונה.

רואים אנו מפי רש"י עד כמה גדולה תוספת הכרה, שלם היה אברהם באמונתו, אולם כיון שנתוספה לו הכרה חדשה באמונה, שוב זכיה מיוחדת לדורי דורות, ולמרות שלא היה שום מעשה בפועל אלא רק תוספת הכרה, ומכאן הערה לאלה המתאוננים שלימוד המוסר אינו מועיל להם, כיון שבין כה אינם נוהגים למעשה כפי שמתעוררים בשעת הלימוד, ואדרבא גורמים שהתביעה כלפיהם תהיה יותר גדולה שידעו ולא יעשו, אמנם דעה זו בטעות יסודה, ונובעת מכך שאין יודעים את ערך חידוש הכרה.

אותה הכרה המתחדשת בשעת לימוד המוסר היא גופא כלי תוצאות למעשה, שקולה וכדאית מההפסד שיבוא מהתביעה למה לא נהגו כפי שלמדו, כל הכרה מקרבת את האדם לבורא, והחיים צריכים להיות מלאים בתוספת הכרה, ומה שיותר ממלאים את החיים בהכרה, יותר מתקרבים לתכלית ומסוגלים לקבל יותר התקרבות ודבקות בבורא, הפך ממדת הגוף שאם מרעיבים אותו הוא תאב יותר לקבל. (אור יחזקאל).

ולא בחינם אמרו חז"ל (מכות דף כד ע"א) "בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה" (חבקוק ב, ד). כי אם כל התורה נכללת באמונה, אות הוא כי לא קל להשיגה, והרבה צריכים לעמול כדי לחיות עם האמונה.

קעב 29 ר' אבא בר' שמונה עשרה הארת התפילה

ברכות (ו) "א"ר יוחנן משום רשב"י: מיום שברא הקב"ה את העולם לא היה אדם שקרא "אדון", עד שבא אברהם וקראו "אדון", שנאמר (בראשית טו, ח) אדני אלקים, כמה אדע כי אירשנה. ופירש רש"י, ששם ה' כתוב באל"ף דל"ת ולא כשאר השמות שהוכרו עד כאן שהכתיבה היא בשם הדין ורק הקריאה בשם אדנות. ומבאר המהרש"א ששם הדין מורה על מציאותו יתברך, אבל שם אדנות מורה על אדנותו ויכלתו לשנות גזרות ומערכת השמים. לכן מתחילים התפילה בלשון אדנות, מפני שברכת "אבות" מוסבת בעיקר על אברהם אבינו, וכפי שמסיימים "מגן אברהם" והוא פרסם אדנותו יתברך בעולם. מבריאת העולם עד אברהם אבינו הבחינו באדנותו יתברך מתוך מה שהוא מהווה את העולם, שאם הוא מהווה את העולם בכל רגע - ודאי יכול לשנות את הטבע, אבל לא ראו זאת בחוש. אך כאשר אברהם אבינו הושלך לכבשן האש ולא קרה לו דבר, אם כן ראו בחוש אדנותו יתברך, שאמר לאש שלא תשרוף, ואז שם אדנות היה בגלוי.

ע" 30 ר' אבא בר' שם דוד

ונראה לתרץ את קושיית הרמב"ן על פרש"י על פי משי"ח הגר"י סלאנטר זצ"ל בספר "אור ישראל" (סימן ו), וז"ל: "וכן בעשיית הטוב כל מה שכבר יותר על האדם לקיימה יגדל שכרו, כמאמר חז"ל (אבות ספ"ה) "לפום צערא אגרא, ובזאת בעשותו אותה המצווה בבחינות "הקלות", וכנס ג"כ מבחינות "הכבדות", כי גם אם כבוד לפניו היה מקיימה", עיי"ש.

ומבואר בדבריו יסוד נפלא: אדם המקיים את המצוות מתוך קשיים וצער גדול, מקבל על כך שכר לאין שיעור במידה של "לפום צערא אגרא", שגם לאחר זמן, כשכבר מקיים את המצוות ביתר קלות שמחה ועונג, יקבל את אותו השכר בדיוק כמו בשעה שקיים בתחלה את המצווה בקשיים ומאמצים רבים, ואינו אומרים שעתה ליכא אצלו לפום צערא אגרא, אלא מחדדים לו גם כפי הצער שהיה לו בתחלה. לדוגמה, צדיק ששיבר את יצר תאוותו וכעת כבר אין לו כלל ניסיון, ואדרבה, הוא נהנה ומשתוקק לקיים מצוות, מכל מקום השכר שמשלמים לו כעת על מה שעושה באופן קל, כפי השכר שהיה קשה לו לעשות בפעם הראשונה. וכן לחיפץ, רשע שעבר על עבירה לתאוותו, ובתחלה התאוה לא הייתה כל כך גדולה, ובקלות היה יכול להתגבר עליה - ועונשו על כך חמור מאד, הרי שאם התרגל בתאוותו זו עד שעתה קשה עליו מאד לעצור ולהתגבר עליה, אעפ"כ הוא נענש כאילו עובר עבירה שבקלות יכול היה להתגבר.

ומעתה נראה לומר כמו כן לגבי אברהם אבינו, שאמונתו בה' היתה ללא סייג ופקפק ח"ו ואף בנסיגות קשים כ"עקידת יצחק" האמין בה' - ולכן גם עתה בבשורה הטובה שברו הקב"ה "כה יהיה זרעך" והאמין בה אברהם אבינו, אף שאמונה זו נראית פשוטה וקלה, החשיב לו קב"ה אמונה זו כ"צדקה", וקיבל עליה אותו שכר שקיבל על הצער והעמל הראשונים שהיו לו לרכוש את אמונתו בה".

שפתי דעת / פרשת לך לך 31

המאמינים עד שהתורה מעידה עליו (שם שם, ו) "והאמין בה' ויחשבה לו צדקה", וכיצד יתכן שהוא כפקק חלילה בהבטחות האלוניות שנאמרו לו "ואעשה לגוי גדול" (שם יב ב), "כי את כל הארץ אשר אתה רואה לך אתננה ולזרעך עד עולם" (שם יג טו), "ושמתי זרעך כעפר הארץ" (שם שם, טז). היתכן שהוא קובל ומתלונן על ערירותו, בעוד ההבטחה האלונית שרירה וקיימת. ולא זו בלבד, אלא שעל אותה הנראית כקובלנה וכחוסר אמונה, עליה גופא מעידה התורה "והאמין בה". והיא קושיית הרמב"ן.

עוד יש להבין את דברי הפסוק (שם טו, ו) "ויחשבה לו צדקה", מדוע העובדה שהאמין בה' נחשבה לו לצדקה. וכי לא דין הוא להאמין באמונה תמימה, האם אמונה היא לפנים משורת הדין.

ה'שפת אמת' מדייק את לשון הפסוק "ואנכי הולך עירירי", שאברהם אבינו לא חשש שלא יהיה לו זרע, אלא שטענתו של אברהם אבינו היתה שהוא "הולך" דייקא, דהיינו שהוא מתקדם כל יום ממדרגה למדרגה ומתעלה בעבודת ה', ואת כל החינוך הזה מפסיד זרעו העתידי, ונוחל אליעזר עבדו, התרעמותו של אברהם אבינו היתה, מדוע אליעזר הוא יורשו הרוחני ולא בנו עצמו ובשרו.

ביסוד טענתו של אברהם אבינו עליו השלום עומדת ההבנה, כי חינוך הבנים אינו כרוך בהוראה בלבד. להורות וללמד ניתן לעשות גם מאוחר יותר בחיים, אך החלק המרכזי בחינוך הוא הדוגמא האישית. כאשר הילד רואה את האב עולה מעלה ממדרגה למדרגה, הוא למד מדרכיו יום יום ולומד לחקות אותו. אברהם אבינו לא רצה שבנו יפסיד את מה שהוא משיג עד גיל מאה. הוא ידע שכן ייוולד לו, אך מדוע שלא יקבל ויפנים את כל ההשגות שאברהם אבינו ישיג עד אז.

וענה לו הבורא ואמר (שם שם, ד) "לא יירשן זה", כי כל מה שהיך משיג עד היום וכל התורה שאותה למד ומלמד את בני ביתך, אינה נחשבת. יבוא יום בו תתחיל דרך חדשה, שלעומתה כל מה שעשית עד היום אינו נחשב. בנן העתיד להיוולד, יוולד אל הדרך החדשה והוא אינו מפסיד מאומה מהיעדרותו כעת. "לא יירשן זה", כי את ירושתך הרוחנית האמיתית עוד לא החילות להוריש.

זאת ועוד, היה זה לטובתו שיצחק אבינו לא נולד עד שנימול אברהם אבינו. יצחק אבינו נחל תורת ה' בלבד ללא כל תערובת של חכמות אחרות, ואילו בכל עבודת אברהם אבינו קודם שנימול אין ליצחק אבינו חלק ונחלה כלל וכלל. דרכו סלולה ומסולאה, היא דרך התורה בטהרה ובזכות, בבחינה של "עולה תמימה".

על זה מסיימת התורה ומעידה "והאמין בה' ויחשבה לו צדקה", לפי שהיה אברהם אבינו בעת הזו בגיל של בין שבעים וחמש למאה שנים וכל חייו הוא עבד את ה' באמונה, עמד אל מול עולם ומלואו וחרף את נפשו למוות על קידוש ה', ועתה בגיל מבוגר זה מגיע אליו הבורא יתברך ומודיע לו שכל עבודתו עד היום אינה נחשבת והיא עתידה להתבטל. יש לך להמתין עוד שנים מספר, ואז אבוא אליך בנבואה חדשה, בה אצווה לך מצוה מסוימת ומאז והלאה עתיד הנך להתחיל פרק חדש

בחייך ולהגיע ליעד חייו. ועוד יש לך לדעת, כי כל מה שעשית עד היום, כולל כל הניסיונות והלחמים על קידוש ה', את כל זה יירש אליעזר וטוב שכן. אתה צריך להמשיך בעבודתך ולחכות, למרות שעכשיו אתה כבר יודע שעבודתך אינה חשובה והיא עתידה להתבטל, עליך להמשיך בה באמונה כמימים ימימה ולחכות לנבואה כשתגיע. ואברהם אבינו ממשיך בשנות ביניים אלו ואינו מאבד מתומת דרכו, מההתלהבות ומהאש היוקדת בו. הוא המשיך באמונה תמימה ולא נחלש בעבודתו, למרות שידע כי היא ירושת אליעזר ואינה חשובה דיה. הלא הוא דכתיב "והאמין בה' ויחשבה לו צדקה".

33 R. Schwab on Chinuch

from the grapevine, she shall not eat; wine or aged wine, she shall not drink; anything contaminated, she shall not eat. Everything that I commanded her, she shall observe." What, then, was the purpose of the angel's reappearance?

A novel idea is suggested here: Manoach did not request that the angel reappear to clarify the laws of nezirus; he knew them. Rather, he wished to ask the angel about matters of chinuch, educating children. Manoach wanted to understand how he would be able to raise a child with the additional restrictions and holiness of a nazir if he, the child's father, wouldn't follow these restrictions himself. Indeed, when the angel returned, he said, "You are right, Manoach. The father of a child who will be a nazir must also conduct himself as a nazir."

When we reread the words of the angel, we see this idea clearly. Grammatically, the words תשמרי, תאכל, and תשתו address either the third person feminine or the second person masculine in the future tense. Thus, the angel's instructions can also be translated as, "Of everything that I spoke to the woman, you should beware. Of anything that comes from the grapevine, you shall not eat; wine or aged wine, you shall not drink; anything contaminated, you shall not eat. Everything that I commanded her, you shall observe." Manoach was told that he, too, must adhere to the laws of nezirus.

Children learn from what their parents do far more than from what their parents say. Just as a parent cannot raise a child to be a nazir unless he conducts himself as a nazir, no parent can expect his child to adhere to good behavior that he himself does not embrace.

34 ר' אבא בר' שם דוד

וביסוד ביאור הענין עמד הרמב"ן ז"ל:

והנכון בעיני כי יאמר שהאמין בה' וחשב כי בצדקן של הקב"ה יתן לו זרע על כל פנים, לא בצדקת אברהם ובשכרו אף על פי

שאמר לו "שכרך הרבה מאוד" ומעתה לא יירא פן יגרם החטא, ואף על פי שבנבואה הראשונה חשב שתהיה על תנאי כפי שכר מעשי, עתה כיון שהבטיחו שלא יירא מן החטא ויתן לו זרע, האמין כי נכון הדבר מעם האלוקים, אמת לא ישוב ממנה, כי צדקת ה' היא ואין לה הפסק, כענין שכתוב (ישעיה מה כג) כי נשבעתי (נאם ה') יצא מפי צדקה דבר ולא ישוב".

מבואר בדברי הרמב"ן, דהכוונה בפסוק "ויחשבה לו צדקה" היא דאברהם אבינו ע"ה לא הרגיש כלל שמגיע לו איזה שכר על מצוות שעשה, אלא הכל הוא כצדקה, היינו כדבר שקיבל בחסד וברחמים, ולא מוכרח כלל שהדבר מגיע לו.

למדנו מדבריו של הרמב"ן יסוד גדול ועצום, שעבודת ה' לדעת ולחיות באופן שכל מה שאדם מקבל מהקב"ה אינו מחמת שמגיע לו, ולא מחמת מעשיו הטובים, אלא הכל בגדר צדקה וחסד של הקב"ה עמו, כיון שכל מעשיו אינם אלא חובותיו בעבודת ה' כאן בעולם הזה.

אלא שהתבאר כאן יותר, שלעמוד בנסיון הבשורות הטובות הוא קשה יותר מלעמוד בנסיון הבשורות הרעות כביכול. שכאשר מקבל הבטחות טובות ובכל זאת אינו תולה את קבלת הטוב כלל במעשיו הטובים, ואף לא מרגיש שמגיע לו הדבר כלל אלא הכל זה בחינת צדקה וחסד שהקב"ה עושה עמו, זהו נסיון גדול יותר מאשר לעשות דבר שהוא כביכול לא טוב, ואף אולי נגד הטבע בנסיון העקידה ואור כשדים ולומר שהכל בחינת קיום צווי ורצון ה'.

37

האמונה שאינה תלויה בדבר

כתב הרמב"ן כאן יסוד חשוב באמונה בדרך אמונתו של אברהם אבינו בהקב"ה כשנתבשר על כך שיהיה לו בן "והאמין בה' ויחשבה לו צדקה".

אברהם אבינו מאמין שהקב"ה יפקדוהו בכך לא משום שמגיע לו הדבר כשכר על כך שעובד אותו בשלמות ועומד בנסיונות, אלא בבחינת צדקה דהיינו דבר הניתן לו במתנה ולא כתגמול.

על אף שאמר לו באותו דבור "שכרך הרבה מאוד", ובודאי יכל להבין ולחשוב שמכיון שיש לו הרבה שכר הקב"ה יפקדוהו בכך, מכל מקום עשה אברהם אבינו הפרדה בין הדברים בתוך אותו דבור, והבין שמקבל בן כחסדו של הקב"ה ולא כצדקתו שלו, כדברי הרמב"ן.

האמונה האמיתית היא לדעת שכל מה שמקבל מהקב"ה הוא בגדר חסד וצדקה

נמצינו למדים, כי על האדם להבין שכל מה שמקבל זה בעצם בבחינה של צדקה מהקב"ה ולא מכיון שמגיע לו שכר, ואף שיתכן שהנהגה משמים היא לגמול עמו טובה כיון שהולך בדרך ה' ודבק באמונתו, מכל מקום מה שמוטל עליו לחוש הוא שכל מה שמקבל מאתו יתברך הוא בגדר חסד וצדקה בלבד.

38 אור לך-לך דניאל 5 קמא

לכן פירש כי הכוונה היא שאברהם אבינו החשיב את הבטחתו של הקב"ה וקיומה הבלתי מוטל בספק לצדקה ולזכות מצד הקב"ה כיוון שלא יעלה על הדעת כי מגיע לו כלל.

פעמים חושב האדם כי עבור צדקותיו מגיעים לו פרנסה, בריאות, עושר, רפואה, הצלחה ועוד. חושב האדם כי על היותו מקיים את מצוות הבורא חייב הוא לתת לו מנגד את כל הדברים שהזכרנו. ואילו אברהם אבינו ידע שעם כל הגדולה שלו ועם כל הצדקה והחסד שהוא עשה שאין שני לו, כל ההבטחות והקיומים לעולם צדקה המה, זכויות מיוחדות.

39 פניני פרשת לך לך דעת 5 פ' (P)

והאבן עזרא ביאר בזה בקצור: כמו וצדקה תהיה לנו וגו', ע"כ. וכונתו שתומה. ונ"ל פירושו שכונתו היא כמו הפסוק (דברים ו-כה) וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' אלקינו כאשר צונו, וזהו החידוש שאף שאמר הכתוב (איוב מא-ג): מי הקדימני ואשלם, זאת אומרת, שכל יכולת האדם לעשות כל דבר, וכן מצוות, בא מכח ה' שהוא נותן לו לעשות חיל לעשות מצוות, מ"מ מחשיב לו הקב"ה כמו שעשה צדקה מעצמו, ומה שהאדם עושה הטוב והראוי בעיני ה' כצדקה תהיה לו, כמו כן גם כאן ויחשבה לו צדקה מה שהאמין בה'.

הק' מקוברין זי"ע, וכן איתא בעוד ספה"ק, בפי' והאמין בה' ויחשבה לו צדקה, היינו שאברהם אבינו חשב זאת לצדקה להקב"ה על החסד שעשה עמו שהוא מאמין בה'. ובעבודת ישראל מפרש עד"ז גם הפסוק (דבה"א כט,יא) לך ה' הממלכה, שלכאורה צ"ל לך ה' המלוכה, ומפרש שהממלכה היינו מה שישראל ממליכים את הקב"ה, זהו ג"כ לך ה', מחסד השי"ת הנותן כח ליהודי להמליך את הקב"ה. וגם על פי' זה יש להקשות כנ"ל מה המיוחד כאן בעניינינו שחשב זאת לצדקה את אמונתו, הרי אברהם אבינו היה ראש לכל המאמינים, ומכח אמונתו מסר נפשו להשי"ת באור כשדים והלך להישרף על האמונה, ומכח האמונה הלך לשחוט את יצחק, ומדוע רק כאן כאשר האמין בה' על הבטחה הטובה חשב זאת לצדקה מה שהקב"ה נתן לו אמונה.

פשוטה לעילא מכל דרגין, למעלה מכל ההשגות והמדרגות שהגבירו הקב"ה, ע"כ ויחשבה לו הקב"ה לזכות ולצדקה.

ועד"ז י"ל גם בפי' מרן מקוברין ועבודת ישראל הנו', שאברהם אבינו הוא שחשב זאת להקב"ה לצדקה שהעניק לו אמונה. כי עתה הגיע לדרגת אמונה יותר גדולה מהמדרגות העליונות שהיו לו באמונה שמכחה מסר נפשו וכו', כי כאן היתה האמונה לאחר ויוצא אותו החוצה שהעלה אותו למעלה מכיפת הרקיע והגבירו מעל הכוכבים, ואחר שהגיע למדרגות הגבוהות ביותר האמין בה' באמונה פשוטה, ועל זאת ויחשבה לו צדקה, אברהם אבינו יודע להקב"ה וחשבה לו צדקה על אשר נתן לו את המדרגה האת של אמונה שהיא המדרגה הגבוהה ביותר הבאה לאחר השגה, ובספה"ק פרי הארץ מוסיף עוד, שאברהם אבינו היה בעיני עצמו עפר ואפר עד שידע שאין ערך לכל ההשגות והמדרגות שלו ולאין נחשבו, לכן כאשר לאחר כל המדרגות נתן לו הקב"ה את השכל לקחת עצמו לאמונה פשוטה, והאמין בה', ע"ז ויחשבה לו צדקה.

41

התפילה הרצויה - שהקב"ה יעשה למען רחמי המרובים

התפילה הרצויה - שהקב"ה יעשה למען רחמי המרובים

ברם, הגר"א מפרש זאת באופן שונה. שהנה הגר"א במשלי (כה,טו) מביא את דברי הזוהר על פסוק זה, שהמיוחד באמונתו של אברהם היה, שלא היה חושש שמא יגרמו חטאיו למנוע את קיומה של ההבטחה.

והטעם שאברהם לא חשש שמא יגרמו החטא, משום שאברהם האמין שכל מה שנותן לו ה' יתברך הוא צדקה ולא מחמת מעשיו הטובים וזכויותיו, לפיכך לא היה לו לחשוש שמא יגרמו החטא.

על פי האמור מפרש הגר"א: "והאמין בה'" ולא היה מתירא שמא יגרמו החטא, משום ש"ויחשבה לו צדקה", כלומר, משום שאברהם החשיב שכל מה שנותן לו ה' הוא צדקה ולא מכח זכויותיו כלל.

וכך גם מפרש הגר"א את מה שאומרים בנשמת "עד הנה עזרנו רחמיק ולא עזבונו חסדיך ואל תטשנו ה' אלוקינו לנצח" - כלומר, מה שעד הנה עזרת לנו, הוא רחמיק ולא למעננו, ומה שלא עזבת אותנו, הוא חסדיך, ולכן אנו בטוחים ש"אל תטשנו ה' אלוקינו לנצח", כי אילו עזרתך הייתה בזכות מעשינו, היה לנו להתירא שמא יגרמו החטא, אבל כאשר הוא למען חסדיך,

ואמר הגר"א, שכאשר מתפלל האדם לבוראו, אל יבקש שתתקבל תפילתו בזכות המצוות והחסדים שעשה, כי אז יהיו הרבה מקטרגים, אלא יבקש שהקב"ה יעשה למען רחמי וחסדיו המרובים, ובזה לא יהיה להם מקום לקטרוג כלל, כי אינו מבקש בזכות מעשיו הטובים.

אח"כ ספר בראשית משה רעג
R. Scheherman

ויחשבה לו צדקה - הקב"ה חשבה לו לאברהם לצדקה על האמונה שהאמין בו, (רש"י) א] החסיד יעב"ץ הביא בשם ספר הזוהר, שבתוכו "כה יהיה זרעך" הבטיח הקב"ה לאברהם שזרעו זרע זרעו עד סוף כל הדורות יהיו מאמינים בה, וישארו לעולם "עם ה'". ויחשבה לו צדקה - אברהם אבינו החשיב הבטחה מופלאה זו של הקב"ה כצדקה.

עב דברי לך ישראל

ויאמר לו כה יהיה זרעך והאמין בה ויחשבה לו צדקה (פס. ה-ו) יס
לומר כה יהיה זרעך נמשך למטה אל
'האמין בה', ור"ל כה יהיה זרעך והאמין
(בה' היינו שיהיו מאמינים בני מאמינים. ואמר
בלשון 'כה' ולא אמר 'כן' יהיה זרעך, אלא
'כה', היינו נרצה כמפורש נמדרש מהיכן וכו'
ישראל לנרצה כהנים, מאזכרם כה יהיה
זרעך כה תזכרו וכו', עי"ש (בר"ר פרשה
מג, ט).

נסתכל במעשי אבות, נלמד ונלמד, נפרסם בקול גדול אמת זו שאין 'מצאות' קיימת כלל. המציאות הקיימת היא רק רצון הבורא יתברך ותורתו הקדושה, נחשל את שורית אנשי האמונה ברוח זו, ירים כל אחד ואחד את דגל האמונה המצוקה נגד כל 'המצאותיות' ונגד כל דרכי הטבע. ואם נתמיד בכך ונצליח להחדיר רוח זו, הרי בזה סוד: הצלחתנו ותקוותנו.

עלינו להקים עדה כזאת שעצם מציאותה יהיה הפרסום הגדול ביותר, כמבואר ברמב"ן (שם) "אצל יעקב אבינו לא נזכר 'ויקרא בשם ה'', וטעם הדברים מפני שהוליד בנים רבים כולם עבדי ה', והיתה לו קהילה גדולה נקראת עדת ישראל, ונתפרסמה האמונה בהם ונודעה לכל עם". יעקב אבינו לא היה צריך לתעמולה ופרסום. עצם מציאות העדה היה הפרסום הגדול ביותר, ועל ידי זה נודע שם ה' בעולם כולו.

זוהי המטרה וזוהי החובה! יצירת עדה מחושלת, שכל מציאותה תאמר כבוד שם שמים מציאותו ואחדותו, וזו התפקיד וחובת השעה.

חג סוכה

A careful reading of the text suggests that Avram was exceptional not only in his faith in Hashem, but also in his ability ultimately to instill that faith in his children. (This point is based on a grammatical analysis of the word האמן, a causative form, indicating that Avram caused others to believe in Hashem.) In the worst of times, even in the darkest moments of the Egyptian exile, Avram's descendants never lost their faith; Hashem even chastised Moshe for doubting Israel's faith. Thus the Sages called Israel מאמינים בני מאמינים, believers who are the children of believers (cf. Shabbos 97a), referring to the faith that was instilled in them by their ancestor Avram. Never losing faith that, against all odds, Hashem would grant him children, he implanted the capacity for that same emunah in the collective psyche of his descendants, the Jewish people. It was in the merit of such faith that his children were redeemed from Eavot.

48 דברי שלח

ומרן הס"ק מסלונים זי"ע מבאר הפסוק והאמין בה' ויחשבה לו צדקה. כי הנה הקב"ה הוא טוב ומטיב ורצונו להיטיב. ופעמים יש שהקב"ה רוצה לתת טוב ליהודי והטוב כבר מוכן עבורו, אלא שאינו מקבלו עדיין מפני שאין לו את הכלי לקבל הטוב ההוא, שעליו להכין את הכלי להמשיך הטוב. והכלי הוא חיוק האמונה והבטחון של יהודי בהש"ת, שבוה הוא מכין כלי לקבל את החסד, וכן היה אצל אברהם אבינו, שהקב"ה הבטיח לו בשורה זו וזה כבר היה מוכן עבורו, אלא שהיה צריך להכין כלי להמשיך את הברכה, וע"י שהאמין בה' הכין את הכלי, וע"י נאמר ויחשבה לו צדקה, שהקב"ה חשבה לו לצדקה, שאברהם עשה עמו חסד כביכול שהוא יכול להיטיב עמו, כי כל זמן שלא הכין את הכלי לקבל אי אפשר היה לתת לו את החסד, רק עתה שהכין את הכלי יכול הוא לקבל את החסד, וגם בזה י"ל כנ"ל שקאי על המדרגה העליונה של אמונה הבאה לאחר כל ההשגות והמדרגות. שאל"כ הרי קשה מה המיוחד באמונתו כאן, והלא אמונה היתה דבר פשוט אצלו

ותמיד חי עם אמונה, ומדוע דוק ע"י האמונה שהאמין כאן הכין את הכלי. אלא לפי שהיה זה לאחר ויוצא אותו התוצה, שהעלה אותו הקב"ה למדרגות הגבוהות ביותר, ואחר כ"ז האמין בה' באמונה פשוטה, שזו המדרגה הגבוהה של אמונה, בזה הכין את הכלי לברכה, וזה היה חשוב להשי"ת.

45 דעת פרשת לך לך שרגא צט
פ' לך לך 372

פי דרכי הטבע באמת אברם אינו מוליד ושירי אינה מולידה (בר"ר מד, יג) - הנה עכשיו, כשנתבשר אברהם אבינו, הרי מקום היה לאיזה הרחוק דברים, אמנם לא ספק ח"ו, אבל איזה הרחוק קל שיביאו לידי הטחת מילין, כאן סוד מעלתם של האבות - "ומצאת את לבבו נאמן לפניך" (נחמיה ט, ח) - נאמן בתכלית מבלי שום יז ונדנד כל שהוא, אמונה טהורה ומוצקה, אף על פי שזהו נגד כל דרכי הטבע, ולפיכך "ויחשבה לו צדקה".

ובזהר הקדוש מבאר את דברי הפסוק על העתיד, מה שכתוב והאמין בה' וזו הבטחה הבורא ית"ש שער סוף כל הדורות עם ישראל יאמין בה' חרף כל הניסיונות, ועל אף כל הגזרות והעינויים.

זאת היא חובתנו להחדיר לתוך לבנו והכרתנו אומן זאת, שאין דרכי הטבע קיימים כלל, ורק דבר אלקינו יקום לעולם, אין להתפעל ממראה עיניים ומשמע אזניים, אלא להסתכל בכל דבר בעיני אמונה טהורה ולראות את הכל באור תורה אמתי.

באן הוא כל הקושי, מתחנכים אנו על אמונה ומחנכים אנו את בנינו בדרך זו, אבל כשנפגשים במציאות, הרי קורה שלפעמים עובר איזה הרחוק קל, אינו מחשבה קלה, שהמציאות היא מנוגדת, שהרי דרכי הטבע הם ההפך, וכאן הוא מקום הסכנה!